

Nr 72.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående viss ökning av malmbrytningen i Luossavaara gruvfält; given Stockholms slott den 19 februari 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 februari 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för folkhushållningsdepartementet anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss.

I det mellan svenska staten och Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag m. fl. år 1927 träffade avtalet regleras bl. a. bolagets brytningsrätt. Enligt 3 § i avtalet får sålunda från Luossavaara malmfält årligen bortfraktas högst 400,000 ton järnmalm. Vid en motsvarande minskning i bortfrakten från Kiirunavaara och Gellivare malmfält må denna kvantitet dock överskridas med in- till 10 procent, varför den högsta medgivna bortfrakten är 440,000 ton per år. Härutöver är bolaget skyldigt att, därest staten så påfordrar, leverera 100,000 ton malm till inhemska förbrukare.

Orsaken till att brytningsrätten begränsats på detta sätt torde ha varit, att nämnda kvantitet ansetts såsom en tekniskt-ekonomiskt lämplig brytningskvantitet i Luossavaara. Härvid har man dock sannolikt fäst avseende endast vid den egentliga huvudmalmen i Luossavaara, vilken i huvudsak består av fosforfattig malm. Utom huvudmalmen finnas emellertid malmstråk inom andra delar av Luossavaara, däribland den s. k. Rektorsgruvan, som uteslutande lämnar malm med relativt låg järnhalt (cirka 40 procent) och hög fosforhalt (3—5 procent). Ifrågavarande fyndighet befann sig ännu på undersökningsstadiet vid tidpunkten för utformningen av 1927 års malmavtal. Formellt är den enligt detta att hänföra till Luossavaarafältet. Av angivna skäl kan den emellertid anses falla utom ramen för i avtalet meddelade maximeringsföreskrifter.

Till följd av avspärningen har den tidigare importen av råfosfat helt upphört, varigenom uppkommit svårigheter beträffande landets försörjning med superfosfat. För att lantbrukets behov av ifrågavarande gödselmedel skall bli någorlunda tillgodosett, har malmbolaget under hand anmodats att vidtaga erforderliga åtgärder för att i MalMBERGET framställa apatitkoncentrat, som kan användas såsom råvara vid superfosfattillverkningen. Denna produktion, för vilken bolaget gjort betydande investeringar, är att betrakta uteslutande såsom en av krisförhållandena betingad företeelse. Med hänsyn till de relativt stora produktionskostnaderna måste den nämligen antagas komma att nedläggas, då möjligheter till import av råfosfat åter förefinnas.

I en under hand ingiven promemoria har bolaget beträffande tillverkningen av apatitslig framhållit bl. a. följande. Under den första tiden efter upptagandet av nämnda tillverkning utgjordes rågodset av avfall och råmalm från Gellivare malmfält, men i samband med att tillverkningen successivt utökats har det blivit nödvändigt att övergå till fosforhaltigare rågods. Sådant rågods kan icke erhållas i Gellivare. Man har därför övergått till att använda högfosforhaltig Kirunamalm och, framför allt, malm från den s. k. Rektorsgruvan i Luossavaara.

Under åren 1926—1937 uppgick brytningen vid sistnämnda gruva till sammanlagt 404,000 ton. Efter år 1937 har brytning förekommit endast år 1939 — då 13,000 ton malm uttogos — intill dess i slutet av 1941 brytningen återupptogs i syfte att erhålla råvara till apatitslig. Bolaget beräknar, att tillverkningen från och med våren 1943 skall kunna lämna rågods till framställning av åtminstone landets minimibehov av superfosfat. För ändamålet torde det vara erforderligt med en brytning om cirka 300,000 ton Rektorsmalm årligen. Intill 100,000 ton av denna kvantitet skulle kunna anses motsvara sådan brytning utöver medgivna 440,000 ton, som bolaget efter påfordran av staten äger verkställa. Resterande 200,000 ton skulle däremot enligt nu gällande bestämmelser komma att avräknas å den bolaget medgivna brytningskvantiteten för den egentliga Luossavaaramalmen, vilken härigenom skulle komma att minska från 440,000 till 240,000 ton. Enligt promemorian kan en sådan utveckling icke antagas ha varit avsedd i 1927

års avtal och kan den under alla omständigheter icke anses skälig. Rättelse synes enklast kunna vinnas genom en sådan ändring av gällande bestämmelser, att bolaget erhåller rätt att utöver den i 1927 års avtal fastställda högsta brytningskvantiteten i Luossavaara, 440,000 ton, bryta och bortfrakta malm som erfordras för tillverkning av apatitslig.

Den av bolaget upptagna framställningen av apatitslig är en produktion, som icke kunnat förutses vid tidpunkten för ingåendet av nu gällande avtal mellan staten och bolaget. Tillverkningen måste anses ligga vid sidan om bolagets egentliga verksamhet och är endast betingad av rådande importförhållanden. Vidare må framhållas, att den för tillverkningen nödvändiga brytningen avser malm av sådan kvalitet, att den eljest brytes blott i ringa omfattning. Det synes under dessa omständigheter rimligt, att brytningen i fråga regleras så, att den icke inkräktar på bolagets normala bortfraktning. Jag vill erinra om att de i detta sammanhang akuella bestämmelserna i 1927 års malmavtal, som åsyfta att skapa garantier för en rationell malmbrytning, torde ha utformats utan hänsynstagande till den s. k. Rektorsgruvan och att därför i varje fall en ökning av brytningsrätten, som begränsas till denna gruva, blir att betrakta såsom en komplettering och icke en revision av de avtalade brytningsreglerna. *Departements-
chefen.*

Det begärda tillståndet till ökad brytningsrätt torde i enlighet med det anförda lämpligen kunna ges den innebörden, att bolaget erhåller rätt att utöver den i avtalet för Luossavaara gruvfält medgivna kvantiteten bryta Rektorsmalm att användas som råvara för framställning av apatitslig. Ur bolagets synpunkt torde icke finnas anledning till erinran mot att medgivandet ges i denna form, eftersom huvudparten av malmen för apatitsligtillverkningen brytes i Rektorsgruvan. Då denna icke ligger inom det egentliga malmfältet förefinnes icke heller ur formell synpunkt något hinder för att tillståndet ges den här föreslagna utformningen.

Det av mig förordade tillståndet till ökad brytningsrätt torde, med hänsyn till att det får anses vara av tillfällig natur, icke böra föranleda någon ändring av bestämmelserna i gällande avtal. I stället torde hos riksdagen höra utverkas bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva, att brytning av malm i Rektorsgruvan, avsedd att användas för tillverkning av apatitslig, må ske utöver den i 1927 års avtal för Luossavaara malmfält tillåtna brytningskvantiteten.

Med åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva, att Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag må utöver den i 1927 års malmavtal fastställda högsta kvantiteten för bortfraktning av malm från Luossavaara gruvfält, 440,000 ton, från den s. k. Rektorsgruvan bryta och bortfrakta malm för tillverkning av apatitslig.

Kungl. Maj:ts proposition nr 72.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställda förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Mats Lemne.